

ויהי בחצי הלילה – אז רוב נסים הפלאת בלילה

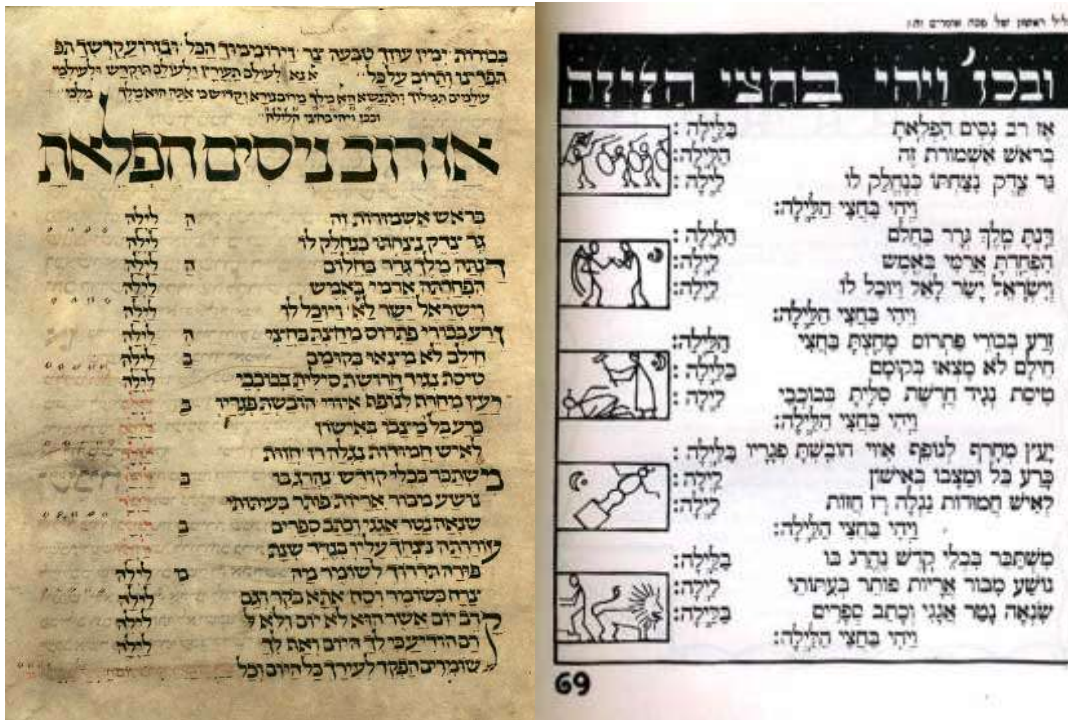
Rav Mordy Friedman – Yeshivat Eretz HaTzvi

מגן אברהם סימן תפ

וכ"ה בסידורי': בלילה ראשונה יאמר אז רוב נסים וכו' ולא יאמר בסיום ויהי בחצי הלילה ובליל' שניה יאמר אומץ גבורתך וכו' ולא יאמר בסיום ואמרתם זבח פסח (מט"מ):

חזק יעקב לר' יעקב ריישר (סימן תפ, עמ' סה ע"ב) 1484

וכתב המג"א... ואין נוהגין כן – רק אומרין הכל בשני לילות שווין

1272 Gemany (above). (below – Geniza Cambridge, University Library, T-S Collection, H 17, 4.

Methodology: for each line and stanza:

1. who is the subject, who is protagonist who it is describing
2. what happened to them?
3. When did it happen?
  - a. At night?
  - b. At chatzot?
  - c. On Pesach?
4. Is this connected to the one that came before or after it? Can we creating groupings and sections within the piyut?
  - a. If you had to divide the piyut into two parts – where would the 2nd part begin? And what is the shift in content between the two parts?

STANZA	GUIDING QUESTIONS
<p>ובכן ויהי בחצי הלילה</p>	<p>Why begin with ובכן?</p> <p>What is the significance of הלילה? Is this about Pesach (only)?</p> <p>שמות פרק יב (כט) ויהי בחצי הלילה וה' הנה כל-בכור בארץ מצרים מכור פרעה הישב על-כסאו עד בכור השבי אשר בבית הבור וכל בכור בהמה: רות פרק ג (ח) ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת והנה אשה שכבת מרגלתיו:</p>
<p>אז רב נסים הפלאה בלילה</p>	<p>What is this referring to? Yetziat mitzrayim miracles? Miracles in general?</p> <p>Compare two midrashim:</p> <p>מדרש תנחומא (בובר) פרשת בלק סימן יא זש"ה "ליל שמורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה" (שמות יב מב), כל נסים שנעשו לישראל ופרע להם מן הרשעים בלילה היה,</p> <p>שמות רבה (וילנא) פרשת בא פרשה יח: הרבה נסים עשה הקדוש ברוך הוא לישראל [1] הרג בכורי מצרים [2] הרג בכורי שבי</p>
<p>ראש אשמורות זה הלילה</p>	<p>איכה פרק ב (יט) קומיו רני בליל בלילה לראש אשמורות שפקי כמים לבה נכח פני אדני עאי אליו פפיה על גפלו עוללה העטופים ברעב בראש כל-חוצות:</p> <p>תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ג עמוד ב אמר רב אושעיא אמר רבי אחא, הכי קאמר (דוד): מעולם לא עבר עלי חצות לילה בשינה. רבי זירא אמר: עד חצות לילה היה מתנמנם כסוס. מכאן ואילך היה מתגבר כארי. רב אשי אמר: עד חצות לילה היה עוסק בדברי תורה, מכאן ואילך בשירות ותשבחות. ... ודוד הוה ידע? - דוד סימנא הוה ליה, דאמר רב אחא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא: כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד, וכיון שהגיע חצות לילה בא רוח צפונית ונושבת בו ומנגן מאליו, מיד היה עומד ועוסק בתורה עד שעלה עמוד השחר.</p>
<p>גר צדק נצחתו לוא לילה</p>	<p>Who is this? What miracle?</p> <p>בראשית פרק יד פסוק טו ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויגם וירדפם עד-חובה אשר משמאל לדמשק:</p> <p>בראשית פרק כג (ג) ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל-בני-חת לאמר: (ד) גר-ותושב אנכי עמכם תנו לי אחזת-קבר עמכם ואקברה מתי מלפני:</p> <p>מכילתא דרבי ישמעאל משפטים - מסכתא דנזיקין פרשה יח אברהם קרא עצמו גר, שנאמר +בראשית כג ד+ גר ותושב אנכי עמכם... חביבין הגרים, שלא מל אברהם אבינו אלא בן תשעים ותשע שנים, שאלו מל בן עשרים או שלשים, לא היה גר יכול להתגייר אלא בפחות מכן שלשים, לפיכך גלגל המקום עמו עד שהגיעו לתשעים ותשע שנים, שלא לנעול דלת בפני הגרים הבאים,</p> <p>פרקי דרבי אליעזר פרק כז שנאמר [שם טו] 'ויחלק עליהם לילה'. שמואל הקטן אומר שם נחלק לו הלילה, היא הלילה שהיתה מקדם, היא הלילה שהפה בו בכורי מצרים, היא הלילה שהפה בו אברהם את המלכים, שנאמר, ויחלק עליהם לילה. ועל זה נאמר [שמות יב, כט] ויהי בחצי הלילה וגו'</p> <p>בראשית רבה (וילנא) פרשת לך לך פרשה מג סימן ג</p>

	<p>'ויחלק עליהם לילה', רבי בנימין בר יפת משם ר' יונתן הלילה נחלק מאיליו, ורבנן אמרי יוצרו חלקו, אמר הקדוש ברוך הוא אביהם פעל עמי בחצי הלילה אף אני פועל עם בניו בחצי הלילה, ואימתי במצרים שנאמר (שמות יב) ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור וגו' אמר רבי תנחומא אית דמפקין לישנא אחרינא אמר הקדוש ברוך הוא אביהם יצא בחצי הלילה אף אני אצא עם בניו בחצי הלילה שנאמר (שם / שמות י"א) כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא,</p>
<p>דגת מלך גָרַר בחלום הלילה</p>	<p>בראשית פרק כ (א) ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור וגר בגרר: (ב) ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחתי הוא וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה: (ג) ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה ויאמר לו הנה מת עליה אשה אשר לקחת והוא בעלת בעל: (ד) ואבימלך לא קרב אליה ויאמר אדני הנני גם צדיק וטהור: (ה) הלא הוא אמר לי אחתי היא והיא גם היא אמתה אחי הוא בתם לבקבי ובנקנן פפי עשיתי זאת: (ו) ויאמר אליו האלהים בחלום גם אנכי ידעתי כי בתם לבקב עשית זאת ואחשף גם אנכי אותך מחטותי עלי על כן לא נמתיה לנגע אליה: (ז) ועתה השב אשתה איש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וחייה ואם אינך משיב דע פיימות תמות אתה וכל אשר לך:</p>
<p>הפחדת ארמי באמש לילה</p>	<p>בראשית פרק לא (כא) ויברח הוא וכל אשר לו ויגם ויעבר את הנהר וישם את פניו הר הגלעד: (כב) ויגד ללבן ביום השלישי כי ברח יעקב: (כג) ויקח את אחיו עמו ויחדף אחיו דרך שבעת ימים ויבא אתו בהר הגלעד: (כד) ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע:</p>
<p>וישר ישראל למלאך ויוכל לו לילה,</p>	<p>בראשית פרק לב (כה) וינתר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר: (כו) וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירכו יעקב בהאבקו עמו: (כז) ויאמר לא יעקב יעקב עול שמה כי אם ישראל פיישרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל: הושע פרק יב פסוק ה וישר אל מלאך ויכל בכה ויתחנו לו בית אל ומצאנו ושם ידבר עמנו:</p>
<p>זרע בכורי פתרוס מחצת בחצי הלילה,</p>	<p>What is the primary thrust / occasion? Which word stands out? What is it? And how is it connected to the primary theme of the line? בראשית פרק י (יג) ומצרים ילד את לודים ואת ענמים ואת להבים ואת נפתחים: (יד) ואת פתרוס ואת כסלחים אשר יצאו משם פלשתים ואת כפתרים: ירמיהו פרק מד (א) הדבר אשר הנה אל ירמיהו אל פליהיהוידים הישבים בארץ מצרים הישבים במגדל ובתחפנתס ובגור ובארץ פתרוס לאמר...</p>
<p>חילם לא מצאו בקומם בלילה</p>	<p>Who's army is this? What happened to them? When did it happen? שמות פרק יד (ט) ויחדפו מצרים אחריהם וישגו אותם הנגים עליהם כל סוס רכב פרעה ופרשיו וחיילו על פי החיית לפני בעל צפון: (יט) ויסע מלאך האלהים הלך לפני מחנה ישראל ויגלה מאחריהם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם: (כ) ויבא ביו מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחשף ויאר את הלילה ולא קרב זה אל זה פליה לילה: (כא) ויש משה את ידו עליהם ויולך ויקנאו את הים ברוח קדים עזה פליה לילה וישם את הים לתרבה ויבקעו הים: (כב) ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימין ומשמאלם:</p>
<p>טיסת נגיד חרשת סלית</p>	<p>Who is this? What happened to him? When did it happen? שופטים פרק ד</p>

<p>בכוכבי לילה</p>	<p>(א) ויספּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַרְעָה בְּעֵינֵי יַקְנֹקֶה וְאֶהְיֶה מֵת: (ב) וַיִּמְכְּרֶם יַקְנֹקֶה בְּיַד מֶלֶךְ־כְּנָעַן אֲשֶׁר מֶלֶךְ בְּחָצוֹר וְשֶׁר־צָבָאָו סִסְרָא וְהוּא יוֹשֵׁב בְּחַרְשֻׁת הַגּוֹזִים: שופטים פרק ה (כ) מוֹשֶׁה וְאַהֲרֹן נִלְחָמוּ הַכּוֹכָבִים מִמְּסֻלוֹתָם נִלְחָמוּ עִם־סִסְרָא:</p>
<p>יעזר [פ] מקורף לגופף אווי, הובשף פגריו בלילה,</p>	<p>ישעיהו פרק לו פסוק יז הִטָּה יַקְנֹקֶה אֶזְנֵהוּ וְשִׁמְעֵה פִּקְחֵי יַקְנֹקֶה עֵינָיו וְרָאָה וְשִׁמְעֵה אֶת כָּל־דִּבְרֵי סַנְחַרִּיב אֲשֶׁר שָׁלַח לְתַרְחָה אֲלֵהֶם חַי: ישעיהו פרק י פסוק לב עוֹד הַיּוֹם בְּנֵב לְעֶמֶד יִנְפֹף יְדוֹ הַר בֵּית בַּת־צִיּוֹן גִּבְעַת יְרוּשָׁלַם: ישעיהו פרק לו פסוק לו וַיִּצְאֹ מִלְּאָדָּה יַקְנֹקֶה וַיִּפְּחֵה בְּמַחְנֵה אֲשׁוּר מֵאָה וּשְׁמַנִּים וַתִּמְשָׁה אֵלָיו וַיִּשְׁפְּימוּ בַּפֶּה וְהִנֵּה כָלֶם פְּגָרִים מְתִים: מדרש תנחומא (ורשא) פרשת בשלח ושלח בסנחריב מלאך ולא הרגם אלא נשף בהם ויבשו ----- רש"י ישעיהו פרק ל (כט) השיר יהיה לכם - בליל הפסח תבא לכם שמחה זו: ר"א מגרמיזא (בעלי התוספות עה"ת אסתר עמ' קה) ב' "נדדה מדמנה" זה היה סנחריב, כלומר סנחריב והמן נפלו ב"ו בניסן מדרש אסתר, פנים אחרים, נוסח ב' פרשה ו' לו ע"א הגדת חז"ל עמ' 249 "הובשת פגריו" ואתו לילה של פסח היה, שעלה סנחריב והיה רבשקה שם הלך והציץ על פתח החומה של ירושלים, ושמע אותן קוראין הלל ואמר לסנחריב לך וחזור לאחורריך, למה אלהיה של אומה זו עסוק הוא להיות עושה להם נסים בלילה הזה, והיה מבזה על ירושלים... מה עשה קה"ב... ואתו הלילה ליל פסח היה</p>
<p>פרע בל ומצבו באישון לילה,</p>	<p>ישעיהו פרק מו (א) פרע בל קרס נבו הִיוּ עֲצֵבֵיהֶם לַחֲטָא וְלַבְּהִמָּה נְשֵׂאתֵיכֶם עֲמוּסוֹת מִשָּׂא לַעֲנִיָּה: ירמיהו פרק נ (ב) הַגִּידוּ בְּגוֹיִם וְהַשְׁמִיעוּ וְשִׂאֵי־זָס הַשְׁמִיעוּ אֶל־תַּכְתְּדוֹ אִמְרֵי נִלְפָדָה בְּכָל הַבָּיִש בַּל תַּת מַלְרָדָה הַבָּיִשׁוּ עֲצִיבִיהָ חֲתוּ גְלוּלִיהָ: משלי פרק ז פסוק ט בְּנִשְׁפָּה־בְּעָרֵב יוֹם בְּאִישׁוֹן לַיְלָה וְאֶפְלָה:</p>
<p>לאיש תמודות נגלה רז תזות/חזון לילה,</p>	<p>דניאל פרק י (יא) וַיֹּאמֶר אֵלַי דְּנִיָּאל אִישׁ־תְּמֻדוֹת... דניאל פרק ט:כג - וְאַנְיִ בְּאֵתִי לְהַגִּיד כִּי תִמְוֹדוֹת אֶתָּה וּבִינְךָ בְּדָכָר וְהִבְנֵן בְּמִרְאָה: דניאל פרק ב (יט) אֲזַיִן לְדְנִיָּאל בְּעֻנָּא דִי־לִילִיָּא רְחָה גְלִי אֲזַיִן דְּנִיָּאל בְּרָד לְאַלְהָ שְׁמַיָּא:</p>
<p>משפּר בכלי קדש נהרג בו בלילה,</p>	<p>דניאל פרק ה (א) בְּלִשְׂאֲצָר מִלְּפָא עֶבֶד לְחָם רַב לְרַב־רְבֻנְהִי אֵלָיו וְלִקְבָל אֶלְפָא חֲמָרָא שְׁתָּה: (ב) בְּלִשְׂאֲצָר אִמְרוּ בְּטַעַם חֲמָרָא לְהִתְחַיֵּה לְמֵאנִי דְהִבָּא וְכִסְפָּא דִי הִנְפִל נְבוּכַדְנֶצַּר אֲבוּהִי מִן־הַיְכָלָא דִי בִירוּשָׁלַם וַיִּשְׁתַּוֵּן בְּהוֹן מִלְּפָא וְרַב־רְבֻנְהִי שְׁגַלְתָּה וּלְחַנְתָּה: (ג) בְּאֲזַיִן הִתִּיּוּ מֵאֲנִי דְהִבָּא דִי הִנְפִקוּ מוֹ־הַיְכָלָא דִי־בֵית אֱלֹהָא דִי בִירוּשָׁלַם וְאִשְׁתִּיו בְּהוֹן מִלְּפָא וְרַב־רְבֻנְהִי שְׁגַלְתָּה וּלְחַנְתָּה: דניאל פרק ה (ל) בה בליליא קטיל בלאשצר מלקא כשדיא כשדאָה: פ</p>
<p>נושע מבור אריות פומר בעתותי לילה,</p>	<p>דניאל פרק ו (יז) בְּאֲזַיִן מִלְּפָא אִמְר וְהִתִּיּוּ לְדְנִיָּאל וְרָמּוּ לְגַבְּא דִי אַרְיֹתָא עָנָה מִלְּפָא וְאִמְר לְדְנִיָּאל אֵלְהָדָה דִי אַנְתָּה אֲנִת פְּלַח־לָהּ בְּתִדְרָא הוּא יִשְׁיַבְנָדָה: (יח) וְהִתְחַיֵּה אֲבָן חֲדָה וְשִׁמְתָה עַל־פֶּם גַּבְּא וְחַתְמָה מִלְּפָא בְּעֻזְקָתָהּ וּבְעֻזְקַת רַב־רְבֻנְהִי דִי לֹא־חֲשַׁבָּא צְבוּ בְּדְנִיָּאל: (יט) אֲזַיִן אֲזַל מִלְּפָא לְהַיְכָלָה וּבַת טָוֹת וַתִּתְּנוּ לֹא־הִנְעַל קְדֻמוֹהִי וּשְׁנַתָּה נִגְדַת עֲלוּהִי:</p>

	<p>(כ) באַנזן מלפא ב'שפּרפּרא יקום בּנְגָהא וּבְהַתְבַּהֲלָהּ לַגְבָּא דִּי־אַרְיֹתָא אַזְל:</p> <p>-----</p> <p>פירוש להפטרות – ר' אלעזר רוקח [גרמניה מאה-12] עמ' יג ע"א [וורשא 1875] הפטורה ב' דשבועות "תפלה לחבוק"</p> <p>חבוק בגימטריה "אריה" שבא מיהודא גור אריה והלך לדניאל בגוב אריות ואמר עמו אגדה של פסח בליל שמורים. ואף דניאל מיהודה גור אריה היה ולא יכלו האריות להזיקו לדניאל ולחבוק... אסתר פרק ג</p> <p>(א) אַתְרוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גְדֹל הַמֶּלֶךְ אַחְשֵׁרֹוּשׁ אֶת־הֶמֶן בְּדֵי־הַמַּעֲרָא הָאֲגָגִי וַיִּנְשָׂאֵהוּ וַיִּשֶׂם אֶת־כְּסָאוֹ מֵעַל כְּלֵי־הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ:</p> <p>אסתר פרק ג</p> <p>(יב) וַיִּקְרָא־וּ סְפָרִי הַמֶּלֶךְ בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשִׁלּוּשֵׁה עֶשְׂרֵי יוֹם בּוֹ וַיִּכְתֹּב כָּכָל־אֲשֶׁר־צִוָּה הֶמֶן אֶל אַחְשֵׁרֹוּשׁ הַמֶּלֶךְ וְאֶל־הַפְּחֹזֹת אֲשֶׁרוֹ עַל־מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֶל־שָׂרֵי עַם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה פְּכַתְבָּהּ וְעַם וְעַם כָּל־שׁוֹנֵי בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחְשֵׁרֹוּשׁ נִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּטַבְעַת הַמֶּלֶךְ:</p>
<p>שנאה נטר אגגי וכתב ספרים בלילה,</p>	<p>אסתר פרק ג</p> <p>(א) אַתְרוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גְדֹל הַמֶּלֶךְ אַחְשֵׁרֹוּשׁ אֶת־הֶמֶן בְּדֵי־הַמַּעֲרָא הָאֲגָגִי וַיִּנְשָׂאֵהוּ וַיִּשֶׂם אֶת־כְּסָאוֹ מֵעַל כְּלֵי־הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ:</p> <p>אסתר פרק ג</p> <p>(יב) וַיִּקְרָא־וּ סְפָרִי הַמֶּלֶךְ בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשִׁלּוּשֵׁה עֶשְׂרֵי יוֹם בּוֹ וַיִּכְתֹּב כָּכָל־אֲשֶׁר־צִוָּה הֶמֶן אֶל אַחְשֵׁרֹוּשׁ הַמֶּלֶךְ וְאֶל־הַפְּחֹזֹת אֲשֶׁרוֹ עַל־מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֶל־שָׂרֵי עַם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה פְּכַתְבָּהּ וְעַם וְעַם כָּל־שׁוֹנֵי בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחְשֵׁרֹוּשׁ נִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּטַבְעַת הַמֶּלֶךְ:</p>
<p>עוררת נצחה עליו בגוד שנת לילה,</p>	<p>אסתר פרק ו פסוק א</p> <p>בְּלִילָה הַהוּא נִדְדָה וְשָׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְהַכִּיָּא אֶת־סֹפֵר הַזְּכָרֹנוֹת דְּבַרֵי הַיָּמִים וַיִּהְיוּ נִקְרָאִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:</p> <p>ספרי דאגדתא על אסתר - מדרש פנים אחרים (בובר) נוסח ב פרשה ו</p> <p>... ד"א 'בלילה ההוא נדדה שנת המלך', א"ר חלבו: 'בד' מקומות נאמר 'בלילה ההוא', וארבעתן היו בלילי פסחים... [פסח, סנחריב, גדעון]... ואחת בימי מרדכי... לכך נאמר 'בלילה ההוא נדדה שנת המלך'.</p>
<p>פורה תדורף לשומר מה מלילה, [אדום]</p>	<p>ישעיהו פרק סג: א-ג</p> <p>מִי־יִהְיֶהוּ בְּאֵ מַאֲדוּם חֲמוּץ בְּגָדִים מִכְצָרָה זֶה הַדּוֹר בְּלִבוּשׁוֹ צִעָה בְּרַב פְּחוֹ אֲגִי מְדַבֵּר בְּצַדִּיקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ: (ב) מְדוּעַ אֲדָם לְלִבוּשָׁה וּבְגָדֵיהָ כְּדוֹרָה בְּגַת: (ג) פּוֹרְהוּ דְרַבְרָתֵי לְבָדֵי וּמַעֲמִים אִין־אִישׁ אִתִּי וְאִדְרָכֶם בְּאִשִּׁי וְאִרְמָסֶם בְּחֻמְתִּי וְנִי נִצְחָם עַל־בְּגָדֵי וְכָל־מְלִבוּשֵׁי אֲגָאֲלִיתִי:</p> <p>ישעיהו פרק כא</p> <p>(יא) מִשָּׂא דוּמָה אֲלֵי קִרְא מְשַׁעִיר שְׁמֵר מֵה־מְלִילָה שְׁמֵר מֵה־מְלִילָה:</p> <p>(יב) אָמַר שְׁמֵר אַתָּה בְּקֹר וְגַם־לִילָה אִם־תִּבְעִינוּן בְּעֵינֵי שְׂבִי אֲתִיו:</p>
<p>צרח כשומר ושח "אתא בקר וגם לילה",</p>	<p>תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית פרק א</p> <p>... מה טעמא [ישע'י כא יא] 'אלי קורא משעיר - שומר מה מלילה אמרו ישראל לישעיה רבינו ישעיה מה יוצא לנו מתוך הלילה הזה אמר להן המתינו לי עד שנשאל כיון ששאל חזר אצלן אמרו לו שומר מה מליל מה מילל שומר העולמים אמר להן [שם יב] אמר שומר אתא בקר וגם לילה אמרו לו וגם לילה אמר להן לא כשאתם סבורים אלא בוקר לצדיקים ולילה לרשעים בוקר לישראל ולילה לעכו"ם [אמרין ליה אימת אמר לון אימת דאתון בעיי הוא בעי אם תבעיון בעיו אמרו לו מי מעכב אמר להן תשובה שובו אתיו].</p>
<p>קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה,</p>	<p>זכריה פרק יז</p> <p>(ו) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא לֹא־יִהְיֶה אֹרֶךְ יְקָרוֹת יִקְפְּאוּן וְקִפְּאוּן: (ז) וְהָיָה יוֹם־אֶחָד הוּא יִנְדַע לִיקְנֹק לֹא־יּוֹם וְלֹא־לִילָה וְהָיָה לַעֲתָרָה עָרַב יִהְיֶה־אֹרֶךְ:</p>
<p>רם הודע כי לה היום אף לה הלילה,</p>	<p>אמת ויציב... רם ונשא גדול ונורא...</p> <p>תהלים פרק עד</p> <p>(טז) לֵךְ יוֹם אַחֲרֵי־לֶךְ לִילָה אַתָּה הִכִּינוֹת מְאֹד וְשָׁמַשׁ: (יז) אַתָּה הִצַּבְתָּ כָּל־גְבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֹרֶף אַתָּה יִצְרָתָם:</p>
<p>שומרים הפקד לעירך כל</p>	<p>ישעיהו פרק סב</p> <p>(ו) עַל־חֹמוֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַם הַפְּלִזְתִּי שְׁמָרִים כְּלֵי־הַיּוֹם וְכֵלֵי־לַיְלָה תְּמִיד לֹא יִחְשׂוּ הַמַּזְכְּרִים אֶת־יְקִנֹּק אֶל־דָּמִי לָכֶם:</p>

היום וְכָל הַלַּיְלָה,	[רש"י ד"ה על חומותיך ירושלים – רבותינו דרשוהו כמשמעו - מלאכים המזכירים את ה' על חורבנה לבנותה ... כדאיתא במסכת מנחות וי"ת 'חומותיך' - אבות הראשונים המגינים עלינו כחומה:]
תָּאִיר כְּאוֹר יוֹם חֲשֵׁפֶת לַיְלָה,	תהלים פרק קל"ט (יא) וְאָמַר אֲדֹנָיִשׁוּפְנֵי לַיְלָה אֶזְכְּרֶנּוּ: (יב) גַּם־חֲשֵׁף לֹא־יִחַשְׁדָּ מְמַד וְלַיְלָה כִּיּוֹם יֵאָר פְּחֻשֵׁיכָה פְּאוּרָה:
וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה.	

1] תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יא עמוד ב [מכילתא בא יד, ילקוט שמעוני, שכל טוב ועוד]

רבי יהושע אומר: בניסן נגאלו, בניסן עתידין ליגאל.
מנלן? אמר קרא ליל שמרים - ליל המשומר ובא מששת ימי בראשית.
- ואידך: לילה המשומר ובא מן המזיקין.

2] בעלי התוספות על התורה (אסתר עמ' רלא-ב) ...

יודע כל הניסים שיעשם לישחט הוא בליל פסח לילו של אברהם, לילו של אבימלך, לילו של פרעה לילו של גדעון, לילו של סיסרא, לילו של דניאל, לילו של המן, לילו של משיח לעתיד לבוא

"3] ינאי (חלק ה בפיוט הזה)

- ומה שְׁהִיָּה בְּרֵאשׁוֹנָה הוּא שְׁיִהְיֶה בְּאַחֲרוֹנָה כְּשִׁמְעוּ מִצְרַיִם תְּשִׁמְיעַ לְצוּרִים"

References from Piyut	מדרש תנחומא (בלק יא)	במדבר רבה (בלק כ)	תרגום אסתר א (ו:א)	ספרי דאגדתא על אסתר - מדרש פנים אחרים	כתב יד פרנקפורט 227 (בעלי התוספות עה"ת אסתר עמ' רלא-ב)
אברהם (ויחלק)	X	X			X
שרה אבימלך	X	X	X		
יעקב - לבן	X	X			X
יעקב - מלאך					X
יציאת מצרים	X	X	X	X	
קרית ים סוף	X	X			
סיסרא					X
סנחריב				X	X
נבוכדנצר					
דניאל חלום			X		X
בלשצר					X
דניאל - אריות					
המן			X		X
אחשורוש			X	X	
Additions	בלעם		מרדכי, אסתר, אבות	גדעון	

3] מדרש תנחומא (בובר) פרשת בלק סימן יא

[יא] ויבא אלהים אל בלעם לילה. זש"ה "ליל שמורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה" (שמות יב מב), כל נסים שנעשו לישראל ופרע להם מן הרשעים בלילה היה, "ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה" (בראשית לא כד), "ויבא אלהים אל אבימלך [בחלום הלילה]" (בראשית כ ג), "ויהי בחצי הלילה" (שמות יב ט), "ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה" (שמות יד כ), "ויחלק עליהם לילה" (בראשית יד טו), וכולם ליל שמורים.

4] תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יא עמוד ב

בניסן עתידין ליגאל. מנלן? אמר קרא ליל שמרים - ליל המשומר ובא מששת ימי בראשית. - ואידך: לילה המשומר ובא מן המזיקין.

5] משנה תענית ד:ו

"חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב. בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והובקעה העיר, ושרף אפסטמוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל. בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר".

6] הגדת הגאונים והרמב"ם עמ' תי-תיא - תשובה מרב האי גאון (תרש"ג ה' עמ' 115-118)

ובעתים ההם בהגלות המקדש אחר התחייה, ירד אור מן השמים ויטייב על ירושלים כאור האש מן הארץ ועד הרקעי... ולפי שהאור ההוא גדול מאד יותר ממאור השמש והירח שהוא מכה שניהם... באותה שעה רואים את השמים ואת הארץ כאילו נתחדשו, ואלו שמים של שעבוד חלפו ועברו והלכו להם והובאו שמים וארץ חדשים אחרים - שאנר "הנני בורא לכם שמים חדשים וארץ חדשה" וגם רואים את ירושלים וישראל כאילו הם חדשים וכאלו נלקחו משעבוד והובאו אחרים תחתיהם של ששון ושחה - שנאמר "הנני בורא את ירושלים גלה ועמה משוש".

7] רס"ג אמונות ודעות מאמר תשעי פרק ו

נאמר שהוא זמן שכולו אור ואין בו חשך, כלומר לא יהיו שתי משמרות מתחלפות של לילה ויום, כי הלילה ויום היו נקודת החכמה בהם שהשכיך בני אדם בארץ במקום שיהיו בו מהלך השמש ותנועתה...

8] תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ז עמוד א

ואמר רבי יוחנן משום רבי יוסי: מנין שאין מרצין לו לאדם בשעת כעסו - דכתיב: פני ילכו והנחתי לך; אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: המתן לי עד שיעברו פנים של זעם ואניח לך. ומי איכא רתחא קמיה דקודשא בריך הוא? - אין, דתניא: ואל זועם בכל יום. וכמה זעמו? - רגע. וכמה רגע? - אחד מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמונה מאות ושמונה בשעה, וזו היא רגע, ואין כל בריה יכולה לכוין אותה שעה, חוץ מבלעם הרשע, דכתיב ביה: ויודע דעת עליון.